

NORGES HØYESTERETT

Den 24. juni 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-01323-A, (sak nr. 2014/220), straffesak, anke over dom,

A (advokat Thor André Bjerkhaug
– til prøve)

Norsk organisasjon for asylsøkere
(partshjelper) (advokat Anders Ryssdal)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Erik Førde)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder forbudet i flyktningkonvensjonen artikkel 31 nr. 1 mot å straffe flyktninger for ulovlig innreise og opphold, i en sak der en asylsøker er dømt for dokumentfalsk etter å ha presentert et falskt dokument i passkontrollen ved innreise til Norge. Nærmere bestemt er spørsmålet om vedkommende har oppfylt et vilkår for straffrihet som går ut på at asylsøkeren "straks" skal fremstille seg for myndighetene og godtgjøre at vedkommende hadde gyldig grunn til lovbruddet.
- (2) A, som er kamerunsk statsborger, ankom Oslo Lufthavn Gardermoen 17. september 2013 fra Moskva. I passkontrollen fremviste han et falskt portugisisk oppholdskort. Han ble tatt til side for nærmere undersøkelse, og opplyste da etter hvert på forespørsel at han søkte beskyttelse i Norge. Fremvisningen av det falske oppholdskortet førte til at han ble satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 182 om dokumentfalsk.
- (3) Øvre Romerike tingrett avsa 1. oktober 2013 dom med slik domsslutning:
  - "1. A, født 00.00.1984, dømmes for overtredelse av straffeloven § 182 første ledd annet straffalternativ til fengsel i 60 – seksti – dager.

Varetekt kommer til fradrag med 19 – nitten – dager.

2. Det beslaglagte portugisiske oppholdskortet inndras, jf. straffeloven § 35."

- (4) A anket dommen, domsslutningen punkt 1, til lagmannsretten. Anken gjaldt tingrettens lovanvendelse og saksbehandling. Om lovanvendelsen ble det for det første anført at det stred mot flyktningkonvensjonen artikkel 31 nr. 1 å domfelle før utlendingsmyndighetene hadde avgjort om A tilfredsstilte vilkårene for beskyttelse etter konvensjonen. For det annet ble det hevdet at vilkåret om at flyktningen "straks" skal fremstille seg for ankomstlandets myndigheter for å nyte godt av straffrihet etter bestemmelsen, var tolket for strengt av tingretten. For det tredje ble det anført at artikkel 31 nr. 1 også medfører straffrihet for flyktninger i transitt, og at Norge var et transittland for A. Endelig hevdet A at det forelå usaklig forskjellsbehandling i forhold til dem som kaster falske dokumenter før de forlater flyet. Saksbehandlingsanken var ikke nærmere begrunnet.
- (5) Lagmannsretten nektet anken fremmet for så vidt gjaldt anførselene om transitt og usaklig forskjellsbehandling og den ubegrunnede saksbehandlingsanken, men henviste for øvrig anken til behandling.
- (6) Eidsivating lagmannsrett avsa 12. desember 2013 dom med slik domsslutning:

"Anken forkastes."

- (7) A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens rettsanvendelse. I anken ble det for det første anført at flyktningkonvensjonen artikkel 31 nr. 1 er til hinder for at det domfelles for lovbrudd i forbindelse med grensepassering før asylsøknaden er avgjort av utlendingsmyndighetene. For det andre anførte A at lagmannsretten hadde tolket vilkåret i artikkel 31 nr. 1 om at flyktningen "straks" skal fremstille seg for ankomstlandets myndigheter, for snevert. Ved beslutning 25. mars 2014 henviste Høyesteretts ankeutvalg anken til behandling for så vidt gjelder vilkåret "straks fremstiller seg for myndighetene". For øvrig ble anken nektet fremmet.
- (8) Norsk organisasjon for asylsøkere – NOAS – erklærte 29. april 2014 partshjelp til støtte for A. Ankeutvalget tillot partshjelpen ved beslutning 13. mai 2014.
- (9) *Jeg er kommet til at anken må tas til følge.*
- (10) Som nevnt innledningsvis fremviste A et falskt portugisisk oppholdskort i passkontrollen på Gardermoen ved ankomst 17. september 2013. Om As bakgrunn, opphold i Russland og ankomst til Gardermoen heter det i tingrettens dom, som lagmannsretten bygger på:

"Tiltalte er fra Kamerun. Han var student og studerte språk, engelsk, portugisisk og russisk. Han forlot Kamerun i 2012 fordi han er homofil og var i fare på grunn av det. Han ble jaget og slått, og satt i fengsel i to måneder. Han dro til Nigeria, men kunne ikke bli der. Han fikk muligheten til reise til Russland og dro derfor videre dit. I Russland følte han seg imidlertid heller ikke trygg. Han ble utsatt for rasisme og hets fordi han er homofil. Det er forbud å være homofil i Russland, og han kunne ikke søke asyl der. Han ønsket egentlig å reise til Frankrike eller Belgia fordi han snakker fransk, men ettersom det hastet for ham å reise fra Russland kjøpte han første og billigste flybillett og endte derfor i Norge.

I Russland bestilte han et falskt portugisisk oppholdskort på internett. Han visste at det var falskt. Dette fremviste han, sammen med sitt kamerunske pass, i passkontrollen på

Gardermoen.

Politibetjent B, som satt i passkontrollen, prøvde på engelsk og fransk å snakke med tiltalte, men han var svært ordknapp og ga uttrykk for at han ikke forstod. Han ble hentet av to grensekontrollører som gjorde en nærmere undersøkelse på vaktrommet. De forsøkte å snakke med ham. De oppfattet at han sa at det var hans oppholdskort og at han skulle videre til Portugal. Da politibetjent B kom tilbake og snakket med tiltalte noe senere, mens han satt og ventet på å bli tatt med videre, spurte hun om han trengte beskyttelse fra den norske regjering. Han hadde da svart ja. Han forklarte videre i politiavhør, med fransk tolk tilstede, at han søkte asyl i Norge."

- (11) Isolert sett er det altså klart, og heller ikke bestridt, at A har overtrådt straffeloven § 182 første ledd annet straffalternativ om dokumentfalsk. Det følger imidlertid av straffeloven § 1 annet ledd at norsk straffelovgivning gjelder med de begrensninger som følger av overenskomst med fremmed stat eller folkeretten for øvrig. Spørsmålet er derfor om han må frifinnes på grunn av forbudet i flyktningkonvensjonen artikkel 31 nr. 1 mot å straffe flyktninger for ulovlig innreise og opphold. Artikkel 31 nr. 1 lyder slik i norsk oversettelse:

"De kontraherende stater skal ikke straffe flyktninger, som er kommet direkte fra et område hvor deres liv eller frihet var truet i den i artikkel 1 omhandlede betydning, og som uten tillatelse kommer inn eller befinner seg på deres territorium, på grunn av deres ulovlige innreise eller opphold, forutsatt at flyktningene straks fremstiller seg for myndighetene og godtgjør at de har gyldig grunn for deres ulovlige innreise eller opphold."

- (12) Artikkel 31 nr. 1 oppstiller visse vilkår for at en flyktning skal nyte godt av straffrihet. Spørsmålet i saken for Høyesterett er om lagmannsretten har lagt til grunn en riktig forståelse av vilkåret "straks fremstiller seg for myndighetene", når den har kommet til at dette vilkåret for straffrihet ikke er oppfylt. Før jeg går nærmere inn på lagmannsrettens rettsanvendelse, vil jeg gjøre rede for mitt syn på hvordan vilkåret må forstås.
- (13) Ordet "straks" er neppe en heldig oversettelse av uttrykket "without delay" og "sans délai" i henholdsvis den engelskspråklige og franskspråklige versjonen av konvensjonen. Jeg kan ikke skjønne annet enn at de engelske og franske uttrykkene gir større spillerom enn det ordet "straks" vanligvis oppfattes å gi på norsk. Det ordet tilsvares vel snarere av ord som "promptly" og "immédiatement" på engelsk og fransk.
- (14) Beskyttelsesformålet bak artikkel 31 nr. 1, og for så vidt flyktningkonvensjonen mer allment, tilsier en konkret vurdering av hva som i det enkelte tilfellet må anses å være "without delay". I denne vurderingen må det tas hensyn ikke bare til hva slags situasjon flyktningen objektivt sett har vært i, men også til hvordan flyktningen, ut fra sine forutsetninger, hadde grunn til å oppfatte den. Behovet for en slik tilnærming fremgår etter mitt syn godt av retningslinjer fra 1999 utarbeidet av FNs høykommissær for flyktninger om "Applicable Criteria and Standards relating to the Detention of Asylum-Seekers". Det heter her i punkt 4:

"[G]iven the special situation of asylum-seekers, in particular the effects of trauma, language problems, lack of information, previous experiences which often result in a suspicion of those in authority, feelings of insecurity, and the fact that these and other circumstances may vary enormously from one asylum-seeker to another, there is no time limit which can be mechanically applied or associated with the expression 'without delay'".

- (15) Dette må videre innebære at en flyktning kan være beskyttet av artikkel 31 nr. 1 selv om vedkommende først opplyser om sitt beskyttelsesbehov og handlemåte etter å ha blitt stanset av myndighetene. Også slike situasjoner må vurderes konkret.
- (16) En individualiserende forståelse av vilkåret "without delay" følger etter mitt syn også av den nære sammenheng det er mellom dette vilkåret og det neste vilkåret for straffrihet, nemlig at flyktningen må godtgjøre "gyldig grunn" ("good cause", "des raisons reconnues valables") for den ulovlige innreisen eller oppholdet. Denne – nødvendigvis konkrete – vurderingen av om flyktningen hadde gyldig grunn for lovbruddet, må også gjelde overtredelsens utstrekning i tid. Særlig ved bruk av falske dokumenter i passkontrollen vil dette i praksis lett gli over i en vurdering av om vedkommende har meldt fra til myndighetene "without delay".
- (17) Utlendingsloven synes å bygge på den samme individualiserende forståelsen av vilkåret. Artikkel 31 nr. 1 er ikke som sådan gjort til del av utlendingsloven, men lovens § 93 første ledd inneholder en ordensregel om at en søknad om beskyttelse etter lovens § 28, altså som flyktning, skal fremsettes "uten ugrunnet opphold". Fremsettelse av en asylsøknad er strengt tatt ikke det samme som den godtgjøringen av gyldig grunn for lovovertrædelsen som flyktningkonvensjonen artikkel 31 nr. 1 krever. Det ligger likevel i sakens natur at en slik godtgjøring må inneholde en forklaring på hvorfor vedkommende fant det nødvendig å flykte – noe som i praksis også vil lede frem til en anmodning om beskyttelse som flyktning. Det følger av forarbeidene til § 93 første ledd at bestemmelsen dels er basert på flyktningkonvensjonen artikkel 31 nr. 1, og at kravet der om fremstilling for myndighetene "without delay" er forstått som et krav om at flyktningen må fremstille seg uten "ugrunnet" opphold, jf. NOU 2004: 20 Ny utlendingslov side 180. Ordet "ugrunnet" må i denne sammenheng nettopp innebære en erkjennelse av at tidsaspektet i så måte må vurderes individuelt.
- (18) Jeg kan ikke se at dommen i Rt. 1995 side 1218 bygger på en annen forståelse av artikkel 31 nr. 1. En kvinne fra Sri Lanka var der domfelt for brudd på straffeloven § 182 etter at hun hadde forsøkt å passere passkontrollen med et forfalsket pass, til tross for at hun etter pågripelsen søkte om asyl. Byrettens dom ble opphevet på grunn av mangelfull behandling av spørsmålet om nødrett, men Høyesterett bemerket at det hadde vært naturlig om byretten først hadde drøftet forholdet til flyktningkonvensjonen artikkel 31 nr. 1. I den forbindelse bemerket Høyesterett at kvinnen åpenbart ikke hadde meldt seg omgående for norske myndigheter, men at prosedyren for Høyesterett ikke ga grunnlag for å ta stilling til om hun dermed konkret kunne sies å ha unnlatt å kontakte norske myndigheter "without delay".
- (19) Det følger av premissene i lagmannsrettens dom at den har vært klar over at "straks" ikke nødvendigvis er noen god oversettelse av "without delay". Den har videre lagt til grunn at det "[v]ed anvendelsen av artikkel 31 nr. 1 må det foretas en konkret vurdering av begrepet 'without delay' ut fra omstendighetene i den enkelte sak". Så langt er dette i overensstemmelse med mitt syn på artikkel 31 nr. 1. Om den konkrete rettsanvendelsen uttaler så lagmannsretten følgende:

"Etter lagmannsrettens syn er det ved tolkningen også et relevant hensyn at det ikke bør åpnes opp for en praksis hvor en straffritt kan forsøke å komme seg inn i Norge ved å fremvise falske dokumenter, for deretter å søke om asyl når det er klart at den ulovlige innreisen ikke lykkes. Formålet med artikkel 31 nr. 1 er å sikre at flyktninger straffritt kan komme seg til et trygt land. Anvendelse av falske dokumenter overfor

norske myndigheter ved innreise til Norge, står således i en annen stilling enn anvendelse av falske dokumenter under flukten."

- (20) Lagmannsretten gir deretter uttrykk for at den med dette ikke tar stilling til om en søknad om asyl alltid må tilkjennegis ved pass- eller innreisekontrollen, for at artikkel 31 nr. 1 skal komme til anvendelse. Sammen med sitatet viser dette etter min mening at lagmannsretten ved den konkrete lovanvendelsen har lagt en for streng norm til grunn.
- (21) Objektivt sett er det riktignok ingen grunn for en flyktning som kommer til Norge, til å unnlate å gjøre oppmerksom på eventuelle falske dokumenter allerede i passkontrollen. En som samtidig ber om beskyttelse mot forfølgelse, vil ikke bli avvist av den grunn. Det kan tenkes at den personen det er tale om, må forutsettes å vite dette og der og da ha vært klarttenkende nok til å handle deretter. Da har vedkommende for så vidt ingen "gyldig grunn" til å begå dokumentfalsk i passkontrollen overhodet, og vil ikke være beskyttet av artikkel 31 nr. 1 selv om vilkårene for øvrig skulle være oppfylt.
- (22) Jeg viser imidlertid til det jeg tidligere har sitert fra høykommissærens retningslinjer om hvordan flyktninger gjerne opplever situasjonen ved grensepassering. Det er videre opplyst for Høyesterett at ikke alle land behandler asylsøkere som stanses i passkontrollen med falske dokumenter, slik Norge gjør, så frykten for ikke å slippe gjennom passkontrollen kan være reell nok. Selv vanlige reisende vil vel for øvrig gjerne se det slik at de ikke egentlig har kommet inn i landet før passkontrollen er passert, og føle uro for sin rettsstilling dersom de skulle bli avvist her.
- (23) Den beskrivelsen som jeg tidligere har gjengitt fra tingrettens dom av hva som skjedde da A ankom Gardermoen, gir etter min oppfatning grunnlag for å slå fast at han meldte fra "without delay", slik jeg forstår dette vilkåret. Han søkte om asyl før innreisekontrollen var avsluttet, og i alle fall i en slik situasjon må dette straffrihetsvilkåret være oppfylt.
- (24) Lagmannsrettens dom med ankeforhandling må etter dette oppheves, jf. straffeprosessloven § 347 første ledd. Aktor har anmodet om at også lagmannsrettens henvisningsbeslutning i så fall oppheves. Det er ikke reist innsigelse mot dette. Etter omstendighetene oppheves også lagmannsrettens henvisningsbeslutning.
- (25) Norsk organisasjon for asylsøkere har opptrådt som partshjelper og har i den forbindelse fremmet påstand å bli tilkjent sakskostnader etter satsen for faste forsvarere for Høyesterett når de opptrer på vegne av en ankemotpart, 33 000 kroner. Kravet tas til følge, og etter analogi fra det som gjelder i sivile saker, pålegges sakskostnadsansvaret staten v/Justis- og beredskapsdepartementet, jf. Rt. 2013 side 374. Det skal beregnes merverdiavgift av beløpet.
- (26) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling og henvisningsbeslutning oppheves.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/Justis- og beredskapsdepartementet 41 250 – førtientusentohundreogfemti – kroner til

Norsk organisasjon for asylsøkere innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

- (27) Dommer **Skoghøy:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (28) Dommer **Stabel:** Likeså.
- (29) Kst. dommer **Kaasen:** Likeså.
- (30) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Lagmannsrettens dom med ankeforhandling og henvisningsbeslutning oppheves.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/Justis- og beredskapsdepartementet 41 250 – førtientusentohundreogfemti – kroner til Norsk organisasjon for asylsøkere innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Riktig utskrift bekreftes: